

Jsou depozitní směnky vydané bankami součástí zákaznického majetku, jsou-li u těchto bank v úschově?

Tento problém se objevil v souvislosti s vymezením pojištěného zákaznického majetku jakožto základu pro výpočet ročního příspěvku obchodníků s cennými papíry bankovního typu do Garančního fondu obchodníků s cennými papíry.

Pojištěným zákaznickým majetkem je třeba podle § 81b odst. 2 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o cenných papírech“) rozumět zákaznický majetek osob, na který se vztahuje náhrada z Garančního fondu, a zákaznický majetek osob uvedených v § 81c odst. 4 písm. k) a l). Zákaznický majetek je přitom definován jako peněžní prostředky a investiční instrumenty svěřené oprávněné osobě za účelem poskytnutí investiční služby a peněžní prostředky nebo investiční instrumenty získané za tyto hodnoty pro zákazníka.

Pro vyřešení otázky výše uvedené je tedy nutno si vyjasnit, jaký charakter má depozitní směnka a zda lze považovat za poskytnutí investiční služby

- a) vystavení vlastní depozitní směnky a
- b) úschovu této směnky bankou.

Depozitní směnka je bankovní vlastní směnka obsahující písemný závazek banky zaplatit uvedenou částku majiteli cenného papíru ve stanoveném termínu. Jako takovou je nutno ji považovat v souladu s § 1 odst. 1 zákona o cenných papírech za cenný papír, který je upraven zákonem č. 191/1950 Sb., zákonem směnečným a šekovým, a na nějž se vztahuje i zákon o cenných papírech. Nicméně nelze odhlížet od toho, že depozitní směnky vydané bankami mají specifický charakter. Navazují na používané bankovní formy a techniky soustředování vkladů a jsou v tomto ohledu velmi blízké např. depozitním certifikátům, vkladovým listům, případně dalších formám depozitních instrumentů. Od depozitního certifikátu ji mimo jiné odlišuje možnost vystavit ji na libovolnou částku (vklad) a na libovolnou splatnost. Úročení bývá nastaveno výše než u standardních termínových vkladů, určeno je však též ve všeobecných obchodních podmínkách vydaných bankou. Je tudíž zřejmé, že svým charakterem se depozitní směnky podstatně více blíží produktům nabízeným v rámci služeb komerčního bankovníctví než v rámci poskytování investičních služeb.

Je známou skutečností, že v praxi banky používají depozitní směnky především z důvodu, že tato forma krátkodobého uložení peněz není kryta náhradami z Fondu pojištění vkladů (viz § 41c odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů – dále jen „zákon o bankách“) a částky, na něž směnky znějí, se tedy nestávají součástí základny pro výpočet příspěvku banky do Fondu pojištění vkladů.

Na základě výše uvedeného lze dojít k závěru, že depozitní směnka vydaná bankou naplňuje spíše znaky vkladu ve smyslu § 778 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (složení vkladu u peněžního ústavu a jeho přijetí

KOMISE PRO CENNÉ PAPIŘY

peněžním ústavem, úročení), konkrétně by mohlo jít o tzv. další formu vkladu ve smyslu § 787 téhož zákona, která může sjednána pouze na jméno (i tento znak je naplněn).

Při vystavení depozitní směnky tedy banka nejedná jako obchodník s cennými papíry podle zákona o cenných papírech, ale poskytuje bankovní službu spočívající v přijímání vkladů od veřejnosti ve smyslu zákona o bankách.

Proti přijetí opačného stanoviska, totiž že při vystavení depozitní směnky jedná jako obchodník s cennými papíry, hovoří i důsledky se zastáváním takového postoje spojené – aplikace zákona o cenných papírech a jeho požadavků na jednání vůči zákazníkům. Vystavením směnky zákazníkovi se banka dostává do pozice dlužníka a zákazník do pozice osoby prostřednictvím depozitní směnky banku – obchodníka s cennými papíry financujícího. Již ve stanovisku k nabývání cenných papírů osob majetkově nebo jinak propojených s poskytovatelem služeb na kapitálovém trhu do obhospodařovaného portfolia schválené prezídiem dne 11. 11. 2002, konkrétně v části III. Nákup směnek do zákaznických portfolií obchodníkem s cennými papíry Komise uvedla, že na takový případ je nutno aplikovat § 47b odst. 1 písm. c) zákona o cenných papírech, který vyžaduje, aby k takovému financování dal zákazník písemný souhlas. Nákupem konkrétní depozitní směnky zákazník souhlas jistě poskytuje, nicméně s ohledem na požadavek odborné péče je nutno požadovat, aby tento souhlas obsahoval především

- k jakému účelu lze prostředky zákazníka využít, přičemž tímto účelem mohou být jen obchody s investičními instrumenty,
- na jakou dobu se souhlas uděluje, přičemž tato doba by neměla přesáhnout 30 dnů od podepsání souhlasu zákazníkem,
- výše prostředků, kterou smí obchodník použít, nebo jednoznačný způsob jejího určení.

S ohledem na povahu depozitních směnek, jak byla výše přiblížena, jejich obvyklou splatnost a důvod, proč jsou bankami vystavovány, se jeví jako absurdní takové požadavky aplikovat a trvání na závěru, že při vystavení depozitní směnky jedná banka jako obchodník s cennými papíry, by získávání peněžních prostředků touto formou v podstatě znemožnilo.

Charakter, jaký má vystavení depozitní směnky bankou, však nelze vztáhnout na další službu, kterou banky v souvislosti s nabízením depozitních směnek poskytují – jejich úschovu. Tato činnost není bezprostředně spojena s přijetím vkladu (ke vkladu dojde vydáním směnky, nikoli jejím uschováním). Jde o další službu poskytnutou bankou, která se váže ke směnce jako instrumentu představujícího určitou majetkovou hodnotu, jež v sobě inkorporuje právo na vyplacení částky po uplynutí stanovené doby (zpravidla nikoli delší než jeden rok). Depozitní směnka v tomto ohledu naplňuje znaky instrumentu peněžního trhu podle § 8a odst. 1 písm. c), případně § 8a odst. 2 písm. c) zákona o cenných papírech. Proto bude třeba její úschovu posoudit jako poskytování investiční služby ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) zákona o cenných papírech a depozitní směnky v úschově budou součástí zákaznického majetku ve smyslu § 81b odst. 1 zákona o cenných papírech.

KOMISE PRO CENNÉ PAPIRY

Podobně bude třeba přistoupit k řešení otázky, zda jsou součástí zákaznického majetku depozitní směnky nakoupené obchodníkem s cennými papíry na účet zákazníka. V případech, kdy jsou depozitní směnky obchodovány na sekundárních peněžních trzích, není pochyb o tom, že znak instrumentu peněžního trhu podle § 8a odst. 1 písm. c) zákona o cenných papírech je naplněn, a nákup depozitní směnky na účet zákazníka je tedy nutno považovat za poskytnutí investiční služby, ať už půjde o obstarání nákupu na základě pokynu zákazníka nebo na základě volné úvahy obchodníka s cennými papíry v rámci obhospodařování portfolia zákazníka. Směnky takto obchodníkem s cennými papíry nakoupené se stávají součástí zákaznického majetku.

Lze shrnout, že depozitní směnky je třeba považovat za instrumenty peněžního trhu podle § 8a odst. 1 písm. c) zákona o cenných papírech, a jsou-li obchodníkovi s cennými papíry svěřeny za účelem poskytnutí investiční služby nebo jsou-li za majetkové hodnoty takto svěřené pro zákazníka obchodníkem s cennými papíry získány, stávají se v souladu s § 81b odst. 1 zákona o cenných papírech součástí zákaznického majetku.

Prezídium Komise schválilo dne 11. 3. 2003.

Kontaktní osoba: Lenka Novotná, tel.: 221 096 388